

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Елена Кинова, д.м.
Ръководител на Катедра по спешна медицина към МУ-София,
УМБАЛ «Царица Йоанна – ИСУЛ»

определена за член на Научното жури по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, научна специалност „Спешна медицина“, за нуждите на Мултипрофилно спешно отделение на „Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Токуда“ ЕАД, със заповед на Изпълнителния директор и на Прокуриста №15-03-135#2 от 12.06.2026 г.

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по научната специалност „Спешна медицина“, обявен в Държавен вестник, бр. 35/14.04.2026 г.

Единствен кандидат в конкурса е д-р Първолета Кръстева Якова-Кръстева, д.м.

1. Общо представяне на кандидата

Д-р Първолета Кръстева Якова-Кръстева е утвърден специалист по спешна медицина с дългогодишен клиничен, организационен, преподавателски и научен опит. Професионалната ѝ биография показва последователно развитие в системата на спешната медицинска помощ, започнало с работа в Центъра за спешна медицинска помощ – София, продължило като лекар в Спешното отделение на МБАЛ Токуда и развито в последните години чрез ръководна, научна и преподавателска дейност в „Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Токуда“ ЕАД.

Д-р Първолета Кръстева завършва висше образование по медицина в Медицински университет – София през 1996 г. През 2004 г. придобива специалност „Спешна медицина“, а през следващата година завършва допълнителна квалификация по здравен мениджмънт. Професионалната ѝ подготовка включва и сертификат по абдоминална ехография, придобит през 2009 г., както и квалификация за провеждане на разширена поддръжка на живота след обучение в Медицинския университет „Аджибадем“ в Истанбул през 2017 г. От 30.03.2017 г. до настоящия момент д-р Кръстева е началник на Спешното отделение в „Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Токуда“ ЕАД. От 16.05.2024 г. заема академичната длъжност „главен асистент“ по научната специалност „Спешна медицина“.

Кандидатката развива и активна експертна дейност на национално ниво, подробно представена в раздел 4 от настоящата рецензия.

2. Учебно-преподавателска дейност

Д-р Кръстева развива системна учебно-преподавателска и обучителна дейност, насочена към подготовката на специализанти по спешна медицина и на обучаеми от други медицински направления. В Спешното отделение тя провежда теоретично и практическо

обучение на специализанти от различни клинични специалности по модул „Спешна медицина“, както и на стажанти от направленията „Лекарски асистент“, „Медицински специалист“ и парамедици.

Със заповед на ректора на Медицински университет – София д-р Кръстева е включена в изпитна комисия за провеждане на колоквиуми по „Спешна медицина“ в „Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Токуда“ ЕАД. Това участие е показателно за нейния авторитет, професионална компетентност и ангажираност с качеството на специализационната подготовка.

За периода от 01.01.2021 г. до 01.05.2026 г. кандидатката е реализирала учебна натовареност със специализанти в размер на **677 еквивалентни часа**. Този обем учебна дейност доказва устойчиво участие в обучението и практическата подготовка на медицински кадри в областта на спешната медицина.

Д-р Кръстева е научен ръководител на един специализант по „Спешна медицина“ – д-р Сандра Нотев-Тодорова, от 2024 г. Ръководството на специализант е особено важна форма на преподавателска дейност, тъй като включва предаване на клинични знания, изграждане на практически умения и формиране на професионални компетентности за работа в условията на спешност, висока отговорност и ограничен времеви ресурс.

Нейният опит като сертифициран инструктор по разширена поддръжка на живота в симулирана среда има допълнителна стойност за подготовката на медицински кадри. Спешната медицина изисква не само солидна теоретична подготовка, но и умения за бърза клинична преценка, ефективна комуникация, работа в екип и своевременно вземане на решения. В този контекст учебно-преподавателската дейност на д-р Кръстева има ясно изразена практическа насоченост и значение.

3. Научноизследователска дейност

3.1. Характеристика на научната продукция и професионални признания

Научната продукция на д-р Първолета Кръстева е тематично обединена и последователно насочена към значими проблеми на спешната медицина. Основните ѝ научни интереси включват организацията и функционирането на спешното отделение в многопрофилна болница, медицинския триаж, диагностично-терапевтичните алгоритми при чести и животозастрашаващи състояния, управлението на пациентския поток, работата при кризисни ситуации и пандемии, вторичния транспорт на критично болни пациенти, професионалното прегаряне сред спешните медици и специфичните предизвикателства при пациенти с онкологични заболявания.

Представената за конкурса научна продукция включва 1 хабилитационен труд – монография, 12 публикации в научни списания, 1 участие в колективна монография и 4 доклада и научни съобщения, представени на научни форуми. Дисертационният труд и петте публикации, свързани с него, не се разглеждат повторно в настоящата рецензия.

От публикациите в научни списания четири са публикувани в български издания, реферирани и индексирани в базите данни Scopus и Web of Science, а осем – в български научно рецензирани списания, които не са индексирани в посочените бази данни. Наред със самостоятелната монография кандидатката участва и като съавтор в колективната монография „COVID-19 до 2023 г.“.

Съществена характеристика на научната продукция е високата лична ангажираност на кандидатката. В значителна част от публикациите (93,4%) тя е самостоятелен или първи автор, което показва водещата ѝ роля в разработването на темите, анализа на резултатите и формулирането на изводите.

Публикациите в реферирани и индексирани издания са посветени на рисковите фактори за усложнено протичане на SARS-CoV-2 инфекцията, алгоритми за поведение при пациенти с периферни съдови заболявания в спешно отделение, клиничните характеристики на COVID-19, както и организацията на поведението при съмнение за инфекциозно заболяване в многопрофилно спешно отделение. В останалите публикации са разгледани актуални и практически значими въпроси като професионалното прегаряне сред спешните медици, проблемите и предизвикателствата пред спешната медицина в многопрофилна болница, метаболитните и структурните спешни онкологични състояния, както и нежеланите реакции от антинеопластична терапия, налагащи спешна оценка и лечение.

Д-р Кръстева има участия в 4 национални и международни научни форуми. Представяла е разработки, свързани с организацията на дейността в спешното отделение, алгоритми за поведение при пациенти със съдови заболявания и работата на спешното отделение в условията на пандемия.

Научната продукция е с изразена практическа ориентация и е насочена към решаване на конкретни клинични и организационни проблеми на спешната медицинска помощ.

Кандидатката има представени 11 цитирания, което потвърждава разпознаваемостта и използваемостта на нейните разработки в научната литература.

През 2024 г. проектът „Основната роля на спешното отделение на университетска многопрофилна болница по време на пандемия“ получава първа награда на Европейския съюз на частните болници в категория „Устойчивост на здравеопазването и реагиране при кризи“. Това признание е индикатор за високата практическа стойност и международната приложимост на разработените организационни модели.

3.2. Оценка на хабилитационния труд

Основен хабилитационен труд в конкурса е монографията „Спешно отделение – ключова и критична точка в многопрофилна болница за активно лечение“, Ес принт, София, 2026 г., ISBN 978-619-7121-69-8.

Монографията представлява самостоятелен, значим и актуален труд, посветен на организацията, функциите и стратегическата роля на спешното отделение в структурата на

многопрофилната болница за активно лечение. Трудът е разработен в значителен обем и е структуриран логично и последователно. В него са разгледани основните характеристики и нормативната рамка на спешното отделение, организацията на пациентопотока, медицинският триаж, регистрацията и първоначалната оценка на пациентите, диагностично-терапевтичните алгоритми, вторичният транспорт на критично болни пациенти, работата в условията на кризисни ситуации и пандемии, както и редица ежедневни предизвикателства пред спешните екипи.

Съществено предимство на монографията е съчетаването на обзор на съвременните принципи на спешната медицина с богат практически опит от функционирането на Спешното отделение в „Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Токуда“ ЕАД. Представени са конкретни организационни решения, вътрешни правила и работни процедури, модели на триаж и подходи за координация между отделните структури на болницата.

Особено ценно е разглеждането на организацията на дейността в условията на пандемия и други кризисни ситуации, включително необходимостта от адаптиране на структурата, разделяне на пациентските потоци, изолация на пациенти със съмнение за инфекциозно заболяване, преразпределение на ресурси и координация между клиничните и диагностичните звена. Представеният опит има практическа стойност и може да бъде използван при бъдещи ситуации с масов пациентски поток или епидемичен риск.

Съществено място е отделено и на вторичния транспорт на критично болни пациенти, разгледан в неговата клинична, организационна и комуникационна сложност. Полезна е и дискусиата върху ежедневните проблеми в работата на спешното отделение, включително кадрови дефицит, пренаселеност, затруднения в комуникацията, професионално прегаряне и агресивно поведение спрямо медицинските екипи.

Монографията има безспорна научно-теоретична и практико-приложна значимост. Тя е полезна за специалисти по спешна медицина, лекари от други специалности, медицински специалисти по здравни грижи, болнични мениджъри, специализанти и всички професионалисти, ангажирани с организацията на болничната спешна помощ.

4. Експертна и организационна дейност

Д-р Кръстева развива активна експертна дейност в областта на спешната медицина. В периода 2022–2024 г. е член на Експертния съвет по спешна медицина към Министерството на здравеопазването.

Участва в работни групи към Министерството на здравеопазването за разработване на диагностично-терапевтични протоколи и алгоритми за нуждите на центровете за спешна медицинска помощ, както и за разработване на методики за първоначална и периодична оценка на професионалните компетентности на лекарите, лекарските асистенти и медицинските специалисти в системата на спешната помощ.

През 2024 г. участва в работна група към Министерството на здравеопазването за актуализиране на медицинския стандарт „Спешна медицина“, включително по отношение

на критериите за осигуряване на спешна медицинска помощ по въздуха и взаимодействието между Центъра за спешна медицинска помощ по въздуха и останалите структури на здравната система.

5. Научно-теоретични и научно-приложни приноси

Научните приноси на д-р Кръстева могат да бъдат систематизирани в няколко основни направления.

Научно-теоретични приноси

1. Разработени са практически организационни подходи за работа на спешно отделение при инфекциозни рискове и кризисни ситуации, включващи ранна оценка, триаж, изолация и координация с останалите болнични структури.
2. Систематизирани са принципите на организация на пациентопотока, триажа, диагностично-терапевтичния процес и взаимодействието между спешното отделение и останалите болнични структури.
3. Изведена е ролята на спешното отделение като критична инфраструктура при пандемии и други кризисни ситуации, включително необходимостта от структурно преустройство, изолация и преразпределение на ресурсите.
4. Обобщени са основните организационни и социални проблеми в спешната медицина: пренаселеност, кадрови дефицит, професионално прегаряне, комуникационни затруднения и агресия към медицинските екипи.
5. Аргументирана е необходимостта от балансиран подход при пациенти с хронично-прогресиращи и онкологични заболявания, съчетаващ активно лечение на обратимите усложнения и своевременно интегриране на палиативни грижи.

Научно-приложни приноси

1. В публикации и монографичния труд е разгледана организацията на поведението в спешно отделение при пациенти със съмнение за инфекциозно заболяване, включително необходимостта от ранна оценка, триаж, изолация и координирано взаимодействие с останалите болнични структури.
2. Предложени са практически модели на медицинска документация в спешното отделение, включително триажен лист и сестринска първоначална оценка.
3. Разработени и проверени в практиката са алгоритми за поведение при чести спешни състояния, периферни съдови заболявания и вторичен транспорт на критично болни пациенти.
4. Систематизирани са най-честите спешни състояния при онкологично болни пациенти и е очертана ролята на спешния лекар при оценката, лечението и насочването им към подходяща специализирана или палиативна грижа.

В обобщение, приносите на д-р Кръстева са с научно-теоретична и ясно изразена практико-приложна стойност и са насочени към подобряване на организацията, безопасността и качеството на спешната медицинска помощ.

6. Покриване на минималните национални изисквания

Количествените показатели на д-р Първолета Кръстева, изчислени на 522,5 точки, покриват и надхвърлят националните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, както и изискванията, предвидени в Правилника за развитие на академичния състав на „Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Токуда“ ЕАД.

По група показатели А кандидатката представя защитен дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и реализира 50 точки при минимално изисквани 50 точки.

По група показатели В е представена самостоятелна хабилитационна монография „Спешно отделение – ключова и критична точка в многопрофилна болница за активно лечение“, с която са реализирани 100 точки при минимално изисквани 100 точки.

По група показатели Г кандидатката реализира 317,5 точки при минимално изисквани 200 точки, формирани от публикации в реферирани и индексирани издания, публикации в научно рецензирани списания и участие в колективна монография.

По група показатели Д са представени 11 цитирания, с които са реализирани 55 точки при минимално изисквани 50 точки.

7. Заключение

Представените материали показват, че д-р Първолета Кръстева Якова-Кръстева, д.м., е утвърден специалист по спешна медицина с дългогодишен клиничен, организационен, преподавателски и научен опит.

Научната ѝ продукция е тематично последователна, актуална и с ясно изразена практическа насоченост. Основният хабилитационен труд представлява значим самостоятелен принос в областта на организацията на болничната спешна помощ и има потенциал за широко практическо приложение.

Кандидатката покрива минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 7.1. Медицина, научна специалност „Спешна медицина“.

С убеденост давам своята положителна оценка и препоръчвам на уважаемото Научно жури да предложи д-р Първолета Кръстева Якова-Кръстева, д.м., да бъде избрана за академичната длъжност „доцент“ по научната специалност „Спешна медицина“.

Дата: 02.04.2026

гр. София

Рецензент:

проф. д-р Елена Кинова, д.м.